

In samenwerking met [BOKT](#) en [Jakobskruiskruid Blog](#)

april 2021 door Margriet Louwen (Medewerker/projectleider Ecologie bij adviesbureau Natuurbalans - Limes divergens) en Esther Hegt
Jakobskruiskruid.com

MODULE 3 } HERKENNEN VAN JAKOBSKUISKRUID, WAT TIPS VOOR IN HET VELD.

Deze module is bedoeld om wat tips te geven om Jakobskruiskruid uit te kunnen sluiten in het veld. Regelmatig kom ik tegen dat er op o.a. weblogs verkeerde planten staan als zijnde Jakobskruiskruid. Ik stuur dan altijd even een mailtje zodat het weer een juiste determinatie is. Planten die echt vaak worden verward zijn boerenwormkruid en andere soorten kruiskruid en dan met name Duinkruiskruid. Maar als je weet waar je op kunt letten scheelt dat alvast een hele hoop. We proberen deze module overzichtelijk te houden en sommige botanische termen waar je echt niet omheen kunt uit te leggen. In een blog is het onmogelijk alle planten die wel verward worden uit te lichten. In volgende blogs lichten we andere gele planten uit en hoe je ze kan herkennen en onderscheiden.

JAKOBSKUISKRUID BESCHRIJVING:

Jakobskruiskruid is een tweejarige plant uit de composietenfamilie, de familie van madeliefjes, margrietten, paardenbloemen en ook distels. Ze groeit voornamelijk op ruderaal plekken zoals verlaten bouwterreinen, stenige plaatsen, bermen, rivierduinen en andere plekken waar grondverstoring plaats heeft gevonden.

Jakobskruiskruid, heeft in elke bloem een krans van meestal 13 gele lintbloemen, naast de tientallen, ook gele, buisbloemen (soms lijkt het hart van buisbloemen wat donkerder naarmate de bloem ouder wordt, door de meeldraden die rijpen). De lintbloemen onderscheiden de plantensoort van Boerenwormkruid waarmee ze vaak samen voorkomt. Laatstgenoemde heeft schijfvormige ronde bloemhoofdjes zonder krans van lintbloemen. In de duingebieden en diverse plekken in het binnenland, zoals op de Veluwe komen echter planten Jakobskruiskruid voor waarbij de straalbloempjes ontbreken. Dit is de ondersoort *JACOBÁEA VULGÁRIS* subsp. *DUNENSIS*, ook wel Duinkruiskruid genoemd (of een variatie van Jakobskruiskruid).

De rechtopstaande stengels vertakken vooral bovenin, wat de tuil- of schermvorm van de bloeiwijze bepaalt. De ingesneden, veerdelige bladeren met hun gelobde bladrand staan verspreid aan de stengel waarbij ze de stengel iets omvatten (ze hebben dus geen duidelijk steeltje). De rozetbladeren (krans bladeren op de grond voordat de stengel groeit) verwelken vaak voordat de plant gaat bloeien. Ze zien er ook anders uit dan

de stengelbladen en kunnen behoorlijk variabel zijn wat het lastig maakt om de plant te herkennen vroeg in het seizoen. Over het algemeen hebben de heel jonge rozetbladeren een grote eivormige top (zie foto hieronder), naarmate de rozetten ouder worden komen er steeds meer onregelmatige bladeren bij, de eindlob wordt kleiner en steeds meer ingesneden. De bladeren aan de stengel hebben eigenlijk geen herkenbare eindlob/top meer en zijn veerdelig met onregelmatige ingesneden en getande slippen, die door de onregelmatigheid vaak ook een krullerig uiterlijk hebben. De bladen zijn van boven levendig of hardgroen, en van onder zijn ze meest viltig behaard.

ROZETTEN

Foto@Margriet Louwen. Jonge rozet Jakobskruiskrud met eivormige toppen.

Foto@Margriet Louwen. Iets ouderrozet waarbij de buitenste bladeren al meer ingesneden zijn.

De stengels zelf kunnen ook een aardige variatie laten zien, vaak zijn ze wat rood aangelopen, zeker onderin, maar geheel groene stengels zijn niet uitzonderlijk! Ook de aanwezigheid van beharing kan variëren van behoorlijk spinnenwebachtig behaard tot schaarse beharing. Na de bloei vormt het zaad met pluis dat zich door de wind makkelijk kan verspreiden, maar de meeste zaden komen niet ver.

Jakobskruid bloeit in de zomer tot ver in het najaar. Na de zaadsetting en verspreiding kiemen er meteen nieuwe planten die dan profiteren van de neerslag van de herfst en als rozet één of meerdere winters bestaan voor ze overgaan tot uitgroeien en bloeien in de volgende zomer. Voor de bloei plukken of maaien maakt vaak alleen maar dat de plant opnieuw uitloopt en alsnog bloemen maakt, wat dus de uiteindelijke bloeitijd verlengt.

SOORTEN DIE ERG OP JAKOBSKRUID KUNNEN LIJKEN

Jakobskruid is vaak behoorlijk algemeen aanwezig, maar het is niet de enige geelbloeiende composiet die we veel tegenkomen in weides en ander buitengebied. In dit kopje zullen we wat soorten composieten bespreken die gemakkelijk verward kunnen worden en daarbij aandacht besteden aan waar je op kunt letten om ze van Jakobskruid te onderscheiden.

Als eerste wil ik even noemen dat er in Nederland behoorlijk veel verschillende soorten kruiskruid voorkomen, waarvan een behoorlijk deel ook nog eens enorm op het Jakobskruid lijkt. Omdat deze ook giftig zijn hebben we ervoor gekozen om deze niet uitgebreid te beschrijven op de verschillen, het is immers veel belangrijker het verschil met heel andere soorten te kennen.

De meeste soorten lijken vooral op Jakobskruid door dezelfde kleur bloemen en blad, dezelfde hoogte en het voorkomen op dezelfde soort plaatsen. Niet veel van deze soorten hebben net als Jakobskruid gele bloemen met buisbloemen én lintbloemen. De meeste soorten kun je dus al uitsluiten als je deze kenmerken leert herkennen.

LINTBLOEMEN

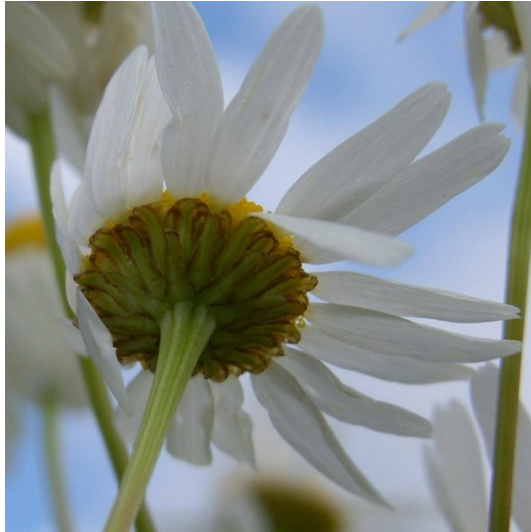

Foto @Esther Hegt Gewone margriet

{Leucanthemum vulgare}

Foto @Jeanette Essink Jakobskruiskruid *{Jacobaea vulgaris*

subsp.vulgaris}

Deze foto 's laten twee verschillende planten zien, een met witte lintbloemen en een met gele lintbloemen. Het contrast maakt duidelijk wat er met lintbloemen wordt bedoeld. De witte plant is Margriet, de gele is Jakobskruiskruid. Jakobskruiskruid heeft meestal 13 lintbloemen.

BUISBLOEMEN:

Foto@Margriet Louwen Tuinplant zonneoog { *Heliopsis helianthoides* }

Op de foto hierboven zie je echt heel goed wat buisbloemen zijn. Het bijtje stopt zijn tong in het "rietje" Eigenlijk bestaat het hart uit allemaal aparte kleine bloempjes waarin op termijn onderin een zaadje ontwikkeld, de buitenste bloempjes zijn al verder uit dan de bloempjes helemaal binnenin het hart. Alle bloemen zijn onderin buisvormig (als een rietje) en de lintbloemen zijn als het ware opengescheurde rietjes die als een vlag openstaan. Op de foto van Boerenwormkruid (scroll iets naar onderen) zie je hoe een bloem eruitziet die enkel buisbloemen heeft en geen lintbloemen. Jakobskruid heeft ook af en toe planten met alleen buisbloemen, een variatie waarbij de lintbloemen ontbreken. Andere soorten kruiskruid (duinkruiskruid, klein kruiskruid o.a.) hebben net als boerenwormkruid nooit lintbloemen. Dan is het nodig om voor de herkenning naar andere plantkenmerken te kijken zoals de vorm van de bladeren.

Havikskruiden, Streepzaden, Leeuwentanden, Melkdistels, Paardenbloem, Echt bitterkruid, Gewoon biggenkruid, (de minder algemene Dubbelkelk) hebben allemaal gele bloemen met alleen lintbloemen, je ziet dus niet duidelijk een hartje met buisbloemen. Soms bij bijvoorbeeld Paardenbloem groeien de lintbloemen vroeg in de bloei iets bij elkaar in het midden, laat je daardoor niet foppen!

Foto@Margriet Louwen Alleen lintbloemen

Boerenwormkruid daarentegen, heeft zoals gezegd enkel en alleen buisbloemen, het lijken dus alleen hartjes (zie foto hieronder).

Foto@Pieter Pelsler Boerenwormkruid {*Tanacetum vulgare* }

MELKSAP OF NIET.

Melkdistels en Paardenbloemen hebben een wit, melkachtig sap. Dus naast dat je deze soorten kunt onderscheiden van Jakobskruid door het alleen hebben van lintbloemen, kun je ook kijken of er bij afbreken van een stuk van de plant, wit melkachtig sap naar buiten komt (zie foto hieronder). Paardenbloemen worden niet heel groot én hebben geen bladeren aan de stengel maar Melkdistels worden even groot als Jakobskruid en kunnen dus voor de bloei hierdoor gemakkelijk onderscheiden worden.

Foto@Esther Hegt Melkdistel met melksap {veel}

VERSCHILLEN IN BLADEREN

Het eerdergenoemde Boerenwormkruid en andere soorten voor de bloei kunnen ook onderscheiden worden van Jakobskruid door te kijken naar de groeivorm (stengel en bladeren) en specifiek de bladeren. Jakobskruid heeft best variabel blad, d.w.z. ze kunnen er nogal verschillend uitzien, maar er zijn wel kenmerken die altijd hetzelfde zijn en het verschil maken met bladeren en kenmerken van andere soorten.

BLADKENMERKEN

Foto@Margriet Louwen Oud en jong (opnieuw uitgelopen) blad Jakobskruiskruid, groene stengel.

Foto@Esther Hegt Blad Jakobskruiskruid. Stengelomvattend,

Jakobskruiskruid bladeren zijn herkenbaar door hun onregelmatigheid, ze zijn ingesneden, gelobd, niet echt getand en veerdelig. Boerenwormkruid bladeren zijn wel getand, ook ingesneden en veerdelig dus je zou zeggen moeilijk te onderscheiden... let hierin dus vooral op de (on)regelmatigheid en de tanding aan de bladrand. Streepzaden en Havikskruiden en Echt bitterkruid hebben bladeren die niet veerdelig zijn, en wel getand.

Foto@Margriet Louwen Blad Boerenwormkruid met Rivierrombout. Veerdelig en getand, regelmatig.

Foto@Margriet Louwen Blad Havikskruid niet veerdelig, wel getand.

Een ander kenmerk van bladeren (en stengels) is de beharing, die kan bij Jakobskruiskruid ook variëren. Een plantensoort die in weides op vochtige plekken en langs slootkanten kan voorkomen en net als Jakobskruiskruid bloemen heeft mét buisbloemen (dus een mooi hartje) is Heelblaadjes (*Pulicaria dysenterica*), deze plant heeft behoorlijk behaarde bladeren en deze zijn niet veerdelig, niet gelobd en niet getand.

Foto @Els Hondius Heelblaadjes { *Pulicaria dysenterica* }
bloemhoofdjes met lintbloemen, behaarde ongetande bladeren.

Foto@Margriet Louwen Jong plantje Heelblaadjes

Nu hebben we al veel soorten en kenmerken behandeld, behalve de Leeuwentanden en het Gewoon biggenkruid. Deze soorten worden over het algemeen niet zo groot als Jakobskruid, zeker de Leeuwentanden niet. Gewoon biggenkruid kan wel fors worden op rijke stukken. Het grote verschil waarmee deze soorten van Jakobskruid te onderscheiden zijn naast de bloemen is het praktisch afwezig zijn van bladeren aan de stengel, eigenlijk is het bladrozet op de grond bij deze het enige blad van de plant.

PLANTEN APPS EN WAARNEEMFORUM

Op internet en in boeken is er heel veel te vinden over planten en hoe ze te herkennen.

Er zijn apps die door een foto te maken de meest waarschijnlijke determinatie erbij zoeken. Zelf gebruik ik Obsidentify die je kunt vinden onder [mobiele apps](#). Pl@ntNet is ook zo'n app.

Ook op Facebook is er een vriendelijke en behulpzame determinatiegroep. [Determinatie van planten en dieren](#)

Dan heb je ook waarneming.nl met een [forum](#) waar er ook deskundigen zijn die je eventueel verder kunnen helpen met een determinatie.

Probeer naar aanleiding van dit artikel te letten op de verschillende kenmerken, maak goede foto's daarvan, dan is het voor kenners makkelijker om je te helpen. Ook achtergrondinformatie kan vaak helpen, wat voor soort groeiplaats (weide, bosrand, berm, slootkant etc.) en waar in Nederland (duinen, binnenland, zandgronden, uiterwaarden etc.).